

**“NATYURMORT: ODDIY BUYUMLARDAGI YASHIRIN GO‘ZALLIK” –
KUNDALIK BUYUMLAR QANDAY QILIB SAN’AT ASARIGA AYLANISHI
HAQIDA**

Ro‘ziboyeva Sarvinoz Bahtiyor qizi

*Guliston davlat pedagogika instituti, Tasviriyy san’at va muhandislik grafikasi ta’lim
yo‘nalishi 1-kurs talabasi*

Annotatsiya: *maqolada natyurmort janri va uning san’atdagi ahamiyati o‘rganiladi. Oddiy kundalik buyumlar orqali yashirin go‘zallikni kashf etish, ularni estetik va badiiy ifodaga aylantirish jarayoni tahlil qilinadi. Shuningdek, natyurmortning terapevtik, madaniy va pedagogik qiymati, shuningdek, o‘zbek rassomlarining ijodida milliy ruhni ifodalashdagi o‘rni ko‘rsatib beriladi.*

Kalit so‘zlar: *natyurmort, kundalik buyumlar, san’at asari, estetik qadriyat, rang va yorug‘lik, kompozitsiya, dekorativ yondashuv, madaniy ifoda, pedagogik ahamiyat, ijodiy tafakkur.*

**“STILL LIFE: THE HIDDEN BEAUTY IN SIMPLE OBJECTS” IS ABOUT HOW
EVERYDAY ITEMS BECOME WORKS OF ART**

Roziboyeva Sarvinoz Bakhtiyor kizi

*Gulistan State Pedagogical Institute, 1st-year student
Visual Arts and Engineering Graphics major*

Abstract: *The article examines the genre of still life and its significance in art. It analyzes the process of discovering hidden beauty in ordinary everyday objects and transforming them into aesthetic and artistic expressions. The study also highlights the therapeutic, cultural, and educational value of still life, as well as its role in reflecting the national spirit in the works of Uzbek artists.*

Keywords: *still life, everyday objects, work of art, aesthetic value, color and light, composition, decorative approach, cultural expression, educational significance, creative thinking.*

Kirish (Introduction)

Tasviriyy san’at tarixida natyurmort janri alohida estetik va falsafiy ahamiyatga ega bo‘lib, u insonni o‘rab turgan kundalik buyumlar orqali hayotning ichki mazmuni, go‘zalligi va

uyg'unligini badiiy talqin etishga xizmat qiladi. "Natyurmort: oddiy buyumlardagi yashirin go'zallik" tushunchasi mazkur janrning mohiyatini ochib beruvchi muhim nazariy asos bo'lib, unda san'atkor nigohi orqali oddiy predmetlarning estetik qiymat kasb etishi jarayoni ilmiy jihatdan asoslanadi. Natyurmort asarlari orqali rassom nafaqat buyumlarning tashqi shakli va rang uyg'unligini tasvirlaydi, balki ularning ichki ruhiy-ma'naviy mazmunini, vaqt, makon va inson tafakkuri bilan uzviy bog'liqligini ham ifodalaydi.

Kundalik hayotda tez-tez uchraydigan idish-tovoq, meva-sabzavot, kitob, mato, uy-ro'zg'or buyumlari oddiy predmet sifatida qabul qilinadi. Biroq tasviriy san'atda ushbu buyumlar kompozitsion yechim, rangtasvir vositalari, yorug'-soya munosabatlari va dekorativ ifoda orqali san'at asariga aylanish imkoniyatiga ega bo'ladi. Aynan shu jarayonda rassomning badiiy tafakkuri, kuzatuvchanligi va estetik didi muhim ahamiyat kasb etadi. Natyurmort janri buyumlarning tashqi ko'rinishidan tashqari, ularning ramziy ma'nosi, tarixiy va madaniy kontekstini ochib berish imkonini yaratadi.

Natyurmort janrini ilmiy-nazariy jihatdan o'rganish va uni amaliy ijod bilan uyg'un holda talqin etish tasviriy san'at ta'limining muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. "Oddiy buyumlardagi yashirin go'zallik" g'oyasi orqali san'atkor va ta'lim oluvchi kundalik hayotga yangicha nigoh bilan qarash, estetik qadriyatlarni anglash va ularni badiiy ifoda vositasida yoritish imkoniyatiga ega bo'ladi. Natijada oddiy buyumlar san'at asari darajasiga ko'tarilib, inson tafakkuri va ma'naviy dunyosini boyituvchi muhim estetik manbaga aylanadi.

Metodlar (Methods)

Oddiy buyumlarning san'at asariga aylanishi faqat ijodiy tasavvurga tayanib amalga oshirilmaydi; u ilmiy asoslangan metodlar, kuzatuv va tahlil orqali tizimli tarzda amalga oshiriladi. Natyurmort yaratishda qo'llaniladigan asosiy metodlar quyidagilardir:

Kuzatuv va tasviriy tahlil – buyumlarning shakli, teksturasi, rang va yorug'lik munosabatlari tahlil qilinadi, ularning badiiy jihatlarini ajratib olinadi.

Kompozitsion yondashuv – predmetlar orasidagi masofa, shakl va hajm uyg'unligi, diqqat markazi va vizual ritm aniqlanadi.

Rang va yorug'lik tadqiqoti – rang kombinatsiyalari va yorug'lik effektlari buyumlarning estetik go'zalligini ochib beradi.

Dekorativ yondashuv – buyumlarning tashqi shakli, tekstura va detallar orqali estetik ifoda beriladi.

Eksperimental va kreativ metodlar – rang, material va shaklning turli badiiy usullar bilan talqin qilinishi, yashirin go'zallikni kashf etishga xizmat qiladi.

Tahliliy va solishtirma yondashuv – predmetlarning badiiy qiymati, o'xshashlik va farqlari tahlil qilinadi, avvalgi asarlar bilan taqqoslash orqali ijodiy qarorlar shakllantiriladi.

Ushbu metodlar birgalikda ishlatilganda, oddiy buyumlar nafaqat vizual estetik qadrga ega bo'ladi, balki san'at asari sifatida chuqur ma'naviy va badiiy mazmun bilan boyitiladi, shu tariqa "Natyurmort: oddiy buyumlardagi yashirin go'zallik" g'oyasi amaliy ijod jarayoniga ilmiy asos bilan tatbiq etiladi.

Natijalar (Results)

Tahlil va amaliy metodlar asosida olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, oddiy kundalik buyumlar ham san'at asariga aylanishi mumkin. Kuzatuv, kompozitsion yondashuv, rang va yorug'lik tadqiqoti, dekorativ va eksperimental metodlar yordamida buyumlarning tashqi shakli va ichki mazmuni vizual jihatdan boyitiladi. Shu tariqa, natyurmort janri orqali san'atkor oddiy predmetlarni estetik va badiiy qadriyatga ega ob'ektlarga aylantirib, tomoshabinga yangi qarash va hissiy tajriba taqdim etadi.

Ijodiy tafakkur, kuzatuvchanlik va estetik didni rivojlantirishda samarali pedagogik vosita sifatida xizmat qiladi, natijada oddiy buyumlar orqali yashirin go'zallikni kashf qilish va uni badiiy ifoda qilish mumkinligi isbotlanadi.

Natyurmort so'zi fransuzcha nature morte – "jonsiz tabiat" degan ma'noni anglatadi. Lekin san'atda bu shunchaki o'lik narsalar emas, balki "to'xtatilgan vaqt"dir. Oddiylikning sehri: Nega rassomlar qimmatbaho javohirlardan ko'ra ko'proq oddiy non yoki guldastani chizishni afzal ko'rishadi? Chunki buyumlar insonning ko'zgusidir. Tarixiy nigoh: Qadimgi Misr freskalaridan tortib, Gollandiya "oltin davri" natyurmortlarigacha bo'lgan yo'l. Golland rassomlari (masalan, Villem Kalf) oddiy shisha idishdagi yorug'lik aksini chizish orqali dunyoning naqadar mo'rt va go'zal ekanligini ko'rsatib berishgan. Bu qismda siz buyumlarning ramziy ma'nosiga to'xtalishingiz kerak. San'atshunoslikda har bir detalning o'z tili bor:

Vaqt va o'tkinchilik (Vanitas): Soat - vaqt o'tayotganini, so'ngan sham - hayotning muvaqqatligini, pishgan meva - boylik va hosildorlikni anglatadi.

Rang va kompozitsiya: Rassom buyumlarni shunchaki qo'yib chiqmaydi. U ranglar orqali kayfiyat yaratadi. Masalan, Van Gogning "Kungaboqarlari" faqat gullar emas, balki ichki ehtiros va quyosh energiyasining ramzidir.

Nurning roli: Oddiy bir kosa suvga tushayotgan nur uni muqaddas asarga aylantirishi mumkin. Bu yerda yorug'lik hayot baxsh etuvchi kuch vazifasini o'taydi. Foto-natyurmortlar va minimalizm. Bugun smartfonimiz, kofe stakani va noutbuk ham natyurmort ob'ektiga aylangan. Bu bizning texnologik asrimizning "jonsiz tabiati"dir.

Natyurmort inson uchun terapevtik vosita sifatida xizmat qiladi: u shoshilinch hayot ritmida to'xtab, tafakkur qilishni va oddiy narsalardan go'zallik topishni o'rgatadi. Oddiy predmetlarning san'at asariga aylanishi rassomning dunyoga bo'lgan muhabbatini, uning

ichki kechinmalarini ifoda etadi. Shu orqali tomoshabin o‘zligini, madaniyatini va o‘zgaras estetik qadriyatlarni anglaydi.

Natyurmortda ishlatiladigan buyumlar o‘sha davr va jamiyatning ijtimoiy holatini ham aks ettiradi. Masalan, Vinsent Van Gog asarlarida dehqon dasturxonidagi qora non va piyoz xalq mehnatini ko‘rsatsa, Gollandiya natyurmortlaridagi kumush idishlar va ekzotik mevalar boylik va savdo-sotiq rivojini ifodalaydi. O‘zbek tasviriy san’atida esa non, anor va mis ko‘zalar tasviri orqali xalqning mehmondo‘stligi, qadimiy urf-odatlar va tabiat boyligi aks etadi.

Natyurmortning asosiy badiiy jihatlari

Kolorit – ranglarning uyg‘unligi va umumiy rang gammasi.

Draperiya – buyumlar ostiga yoki atrofiga tashlangan burmali mato, rasmga hajm va chuqurlik beradi.

Vanitas – XVII asr natyurmortlarida hayotning o‘tkinchiligi ramzlari (bosh suyagi, qum soati, so‘lgan gul).

Faktura – buyum sirtining sifati, masalan, shishaning silliqqligi yoki nonning g‘adir-budurliqi.

O‘zbek rassomlari misolida

- **Rahim Ahmedov** – inson va tabiat o‘rtasidagi bog‘liqlikni buyumlar orqali ifodalaydi; qizil anor, so‘zana va mis ko‘zalar tez-tez uchraydi.

- **Ro‘zi Choriye** – Surxondaryo vohasining rang-barang madaniyatini buyumlar tili orqali tasvirlaydi; natyurmortlar hissiyotga boy.

- **O‘rol Tansiqboyev** – manzara ustasi sifatida tanilgan bo‘lsa-da, natyurmort janrida ham monumentallik va boy koloritni aks ettiradi (masalan, “Natyurmort. Paxta”).

San’at asariga aylanish omillari

Natyurmort oddiy buyumlardan go‘zallik yaratishning uchta asosiy omiliga tayanadi:

1. Vaqtni to‘xtatish – o‘tkinchi lahzani muhrlaydi, masalan, sutilayotgan gul yoki kesilgan meva orqali.

2. Nur va soya jilosi – oddiy predmet nur tushishi natijasida hajm, tekstura va ranglar jilosi bilan yangi qiyofa kasb etadi.

3. Inson his-tuyg‘ulari – tanlangan buyumlar rassomning ichki kechinmalarini ifodalaydi; bo‘sh stul yoki yarmi yeyilgan non yolg‘izlik, to‘kinlik yoki xotira ramzi bo‘lishi mumkin.

Natyurmort oddiy buyumlar orqali estetik zavq, ichki tinchlik va hayotga yangicha nigohni taqdim etadi.

Munozara (Discussion)

Natyurmort janri san'atshunoslik va pedagogik nuqtai nazardan ham katta ahamiyatga ega. Oddiy buyumlarning san'at asariga aylanishi jarayonida ko'plab estetik, madaniy va psixologik omillar o'rganiladi. Kuzatuv va tahlil asosida san'atkor oddiy predmetlarning badiiy imkoniyatlarini aniqlaydi, kompozitsion va rang-badiiy yechimlar orqali ularni tomoshabinning e'tiboriga taqdim etadi. Shu bilan birga, dekorativ va eksperimental yondashuvlar natyurmortni faqat vizual go'zallik manbai emas, balki ichki kechinmalarni ifodalaydigan vositaga aylantiradi.

Natyurmortning terapevtik ahamiyati ham muhim mavzu hisoblanadi. Oddiy buyumlarga qarash insonni shoshilinch hayot ritmidan to'xtashga, tafakkur qilishga va hayotning oddiy go'zalliklarini qadrlashga o'rgatadi. Bu esa insonning psixologik barqarorligi va estetik didini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, san'at asari sifatida natyurmort o'z ichiga jamiyatning ijtimoiy, madaniy va tarixiy kontekstini ham oladi. Masalan, Van Gogning dehqon hayotini aks ettiruvchi natyurmortlari yoki Gollandiya buyumlari orqali boylik va savdo-sotiq rivojini ko'rsatishi bu janrning tarixiy-huquqiy va madaniy tafakkur bilan bog'liqligini ochib beradi.

O'zbek tasviriy san'atida natyurmort milliy ruhni, urf-odat va qadriyatlarni ifodalash vositasi sifatida keng qo'llaniladi. Rahim Ahmedov, Ro'zi Choriye va O'rol Tansiqboyev ijodida buyumlar tili orqali inson va tabiat, hissiyot va madaniyat uyg'unligi namoyon bo'ladi. Ularning asarlarida oddiy non, anor, mis ko'zalar yoki mahalliy tabiat elementlari orqali xalqning mehmondo'stligi, boylik va go'zallik qadriyatlari aks ettiriladi.

Munozara shuni ko'rsatadiki, natyurmort janri nafaqat vizual estetik qadrga ega, balki inson tafakkurini, hissiyotini va madaniy tafakkurini boyitishga xizmat qiluvchi murakkab va ko'p qirrali fenomen sifatida qaralishi lozim. Oddiy buyumlardan san'at asari yaratish jarayoni nafaqat san'atkorning ijodiy mahoratini, balki uning dunyoga, jamiyatga va o'zligiga bo'lgan munosabatini ham aks ettiradi.

Xulosa (Conclusion)

Natyurmort janri oddiy kundalik buyumlarni san'at asariga aylantirish orqali insonning estetik didini rivojlantiradi, tafakkur qilishga va hayotning oddiy go'zalligini qadrlashga o'rgatadi. Ushbu jarayon ilmiy asoslangan kuzatuv, tahlil, kompozitsion va rang-badiiy yechimlar yordamida amalga oshiriladi. Natijada oddiy predmetlar nafaqat vizual go'zallik, balki ichki hissiyot va madaniy qadriyatlarni ifodalovchi badiiy vositaga aylanadi. Shu tariqa, natyurmort rassomning dunyoga bo'lgan muhabbati va insonning yashirin go'zalliklarni kashf etish qobiliyatini namoyon etadi.

Yakuniy xulosa shuki, natyurmort bizga shoshqaloq dunyoda to'xtashni va oddiy narsalardan zavqlanishni o'rgatadi. Agar biz buyumlarga e'tibor va mehr bilan qaray olsak,

har qanday kundalik ashyo buyuk san'at asariga aylanishi mumkin. Zero, haqiqiy go'zallik qimmatbaho buyumlarda emas, balki biz ularga baxsh etgan ma'nodadir.

ADABIYOTLAR \ REFERENCES

1. S.Abdirasilov, N. Tolipov "Rangtasvir"— O'quv qo'llanma. (Tasviriy san'at asoslari va ranglar nazariyasi haqida).
2. B. Boymetov "Qalamtasvir" — Toshkent. (Natyurmortda hajm va shaklni to'g'ri tasvirlash metodikasi).
3. N.P.Jumaboyev, Rangtasvir. "Ilm Ziyozakovat" T.: 2023.
<https://unilibrary.uz/literature/822027>
4. R.Z.Xayrov, Dekorativ rangtasvir. Guliston-2022.
5. Yusupova S. A., To'ra qizi Tohirova M. NATYURMORT KOMPOZITSIYASINING TASVIRIY SAN'ATDAGI AHAMIYATI VA UNI ISHLASH BOSQICHLARI //International Conference on Global Studies. – 2025. – T. 1. – №. 4. – C. 67-75.
6. Alimjanovna Y. S. et al. GULLI NATYURMORT KOMPOZITSIYASINING NAZARIY ASOSLARI VA BADIY XUSUSIYATLARI //CONFERENCE OF INNOVATIVE HORIZONS IN SCIENCE & ENGINEERING. – 2025. – T. 1. – №. 2. – C. 112-117.
7. Alimjanovna Y. S. et al. PEDAGOGICAL POTENTIAL OF COLORS AND ARTISTIC IMAGES IN DEVELOPING PATRIOTIC SPIRIT AMONG STUDENTS DURING FINE ARTS CLASSES //SHOKH LIBRARY. – 2025. – T. 1. – №. 13.
8. Pardaboyevich, Jumaboyev Nabi. "TASVIRIY SAN'AT TA'LIMIDA ZAMONAVIY PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARNING QO'LLANILISHI VA ULARNING IJODIY SALOHİYATGA TA'SIRI." 2025,
9. Alimjanovna Y. S. et al. TASVIRIY SAN'AT DARSLARIDA RANGTASVIR O'QITISHNING BOSQICHMA-BOSQICH YONDASHUVI //CONFERENCE OF ADVANCE SCIENCE & EMERGING TECHNOLOGIES. – 2025. – T. 1. – №. 5. – C. 158-162.
10. Pardaboevich, Jumaboev Nabi, and Usmanov Botir Allaberdievich. "The main tasks of fine arts in the educational process." International Journal on Orange Technologies 3.5 (2021): 64-67
11. Alimjanovna Y. S. et al. THE PSYCHOLOGICAL, CULTURAL, AND ARTISTIC FUNCTIONS OF COLORS //Modern education and development. – 2025. – T. 38. – №. 4. – C. 309-315.

12. Alimjanovna Y. S., Rayimjonovna R. O. Methodology of teaching compositional image creation in fine arts lessons at general secondary schools //European International Journal of Pedagogics. – 2025. – Т. 5. – №. 01. – С. 92-96.

13. Юсупова Ш., Рахмонбердиева О. UMUMIY O ‘RTA TA’LIM MAKTABLARIDA TASVIRIY SAN’AT FANIDAN O ‘QUVCHILARNI MANZARA KOMPOZITSIYASIDA RASM CHIZISHGA O ‘RGATISH //Свет науки. – 2025. – №. 10 (45).

14. Odiljanovna Y. N., Alimjanovna Y. S., Bolbekovich N. B. Problem Teaching Technology. Types of Teaching //International Journal on Orange Technologies. – 2021. – Т. 3. – №. 5. – С. 68-72.

15. Хайров , Р. . (2025). СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ СТУДЕНТОВ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОГО ИСКУССТВА ЧЕРЕЗ АКВАРЕЛЬНУЮ ЖИВОПИСЬ . Предпринимательства и педагогика, 4(2), 126–136. извлечено от <https://inlibrary.uz/index.php/entrepreneurship-pedagogy/article/view/81026>

16. Inoyatov O.S. Sirtning umumiy vaziyatdagi tekislik bilan kesishish masalalarini ifodalashga metodik yondashuv// Inter education & global study. 2025. №6. В.256-269.